

DISCURS INAUGURACIÓ CURS UNIVERSITARI 2014-15

Lleida, 8 de setembre de 2014

Voldria començar per felicitar i agrair a tots els que han fet possible aquest acte esplèndid.

El moment històric

Poques vegades se'ns ofereix l'oportunitat d'inaugurar un curs universitari en un lloc tan curull de significat com aquest, la Seu Vella de Lleida, i en un context històric tan important com el que vivim. Aquest any estem commemorant una data cabdal per a la història de Catalunya, de la qual aquesta Seu Vella n'és testimoni afortunadament viu, com ho és tota la ciutat de Lleida. Per això els actes commemoratius del Tricentenari varen començar enguany en aquesta seu on ens trobem.

La commemoració d'aquest Tricentenari, en el moment polític actual, no és la commemoració d'una simple efemèride, per més carregada d'història que estigui. El moment és històricament cabdal fonamentalment pel procés que està protagonitzant el poble de Catalunya i amb ell, les seves institucions, començant pel Parlament, i seguint pel seu Govern, per la immensa majoria de les institucions locals (Ajuntaments, Diputacions, Consells Comarcals) i també per les universitàries. Està prevista i acordada la celebració d'una consulta sobre quin ha de ser el futur del nostre país per al dia 9 de novembre. A ningú no se li escapa la transcendència d'aquesta convocatòria i a aquesta audiència no se li escapa la transcendència per a la universitat catalana.

Com la resta d'institucions catalanes, el món universitari català també patí, i de quina manera! l'ensulsiada del 1714: les universitats d'aleshores, entre d'altres l'Estudi General de Lleida, foren abolides. Val la pena recordar que l'Estudi General de Lleida ja era una realitat l'any 1.300, quan l'administratiu Andreu Despens ja cobrava el "dret de bancada". No va ser fins la restauració de les nostres institucions que començà el camí que culminà amb la creació de la contemporània Universitat de Lleida entroncant així amb la centenària tradició en aquesta ciutat.

Avui, en aquest acte solemne d'inauguració del curs acadèmic 2014-15 m'agradaria començar per constatar que un repàs històric a la nostra vida universitària ens indica el salt endavant, del tot remarcable, que s'ha fet en el nostre país aprofitant les oportunitats que hem tingut en les escasses esquerdes de llibertat al llarg d'aquests 300 anys. Un exemple pregó és l'impuls de la Universitat Autònoma republicana, un projecte molt avançat per al seu temps que va convocar una enorme massa de talent del nostre país, i que encara recordem i homenatgem entre d'altres iniciatives amb el programa Serra Húnter, que porta el nom d'un dels seus màxims exponents.

Les nostres universitats formen part, d'una societat que viu amb il·lusió aquesta oportunitat transformadora. Comencem un nou curs i ho fem en aquest context decisiu i il·lusionant. Res no romandrà igual.

I convé que sigui així. A pesar d'un rerefons europeu que és molt preocupant, la situació econòmica de Catalunya i d'Espanya està millorant. En principi aquesta hauria de ser una bona notícia per a les universitats públiques catalanes ja que la bona lògica indica que

la millora de l'economia s'hauria de reflectir en la salut de les finances de la Generalitat. Però no és el cas. I la raó és que les finances de la Generalitat, en particular els seus ingressos, no depenen de l'economia, depenen de la política i per tant és en aquest pla que ho haurem de resoldre.

Malgrat les moltes mancances i dificultats el cert és que el sistema universitari i de recerca de Catalunya és altament competitiu a tots els nivells. Això ho hem assolit entre tots i amb tots, perquè una de les característiques del nostre model és la capacitat de generar consens i de mantenir-se estable per damunt de conjuntures polítiques. I ho hem aconseguit, com deia, aprofitant totes les oportunitats i totes les esquerdes. Hem bastit un model propi, d'inspiració moderna i europea, en tot allò que hem pogut. I prou sabem que si poguéssim prendre amb llibertat totes les decisions que sabem que cal prendre arribaríem molt més lluny. La política, altra vegada, és clau.

Una visió global de la situació del Sistema Universitari de Catalunya:

Totes les polítiques que s'han impulsat en l'àmbit d'Universitats i Recerca, des del Govern i des de les universitats, en un context complicat com el d'aquests anys, s'han encaminat a mantenir i augmentar la qualitat del nostre sistema, millorant l'eficiència de totes les estructures i impulsant una major internacionalització. La continuïtat de les polítiques dels diferents governs ha permès consolidar i projectar un sistema competitiu.

De manera molt assenyalada voldria constatar que el rendiment acadèmic a les nostres universitats ha passat d'un 69,5% en el

període 2004/05-2008/09, a un 77,5% en el període 2009/10-2012/13. És una notabilíssima millora de 8 punts, que associem als canvis metodològics derivats de l'adaptació a l'EEES i als canvis introduïts en la política de preus i beques de les universitats públiques, que han incrementat els costos associats a les repeticions i que han fet que el nombre de crèdits matriculats estiguin millor ajustats a les expectatives d'aprovar dels estudiants. Aquesta millora en el rendiment s'ha realitzat, a més, en un context de matrícula i titulats estable entorn als 140.000 estudiants matriculats (persones físiques) i 22.000 titulats en els cicles i graus de les universitats públiques.

Permeteu-me que torni a citar algunes dades que ja he esmentat en més d'una ocasió, perquè crec que reflecteixen amb precisió la competitivitat assolida pel conjunt del nostre sistema:

- Amb l'1,5% de la població europea, Catalunya ha obtingut el 2,4% dels recursos competitiu del 7è programa marc, produeix el 3% de les publicacions, capta el 3,4% dels ajuts del Consell Europeu de Recerca a països membres i té el 7,4% de les millors universitats europees de menys de 50 anys.
- Des del 3r Programa Marc (1990-1994), hem multiplicat per vora 27 la captació de fons competitiu europeus, arribant als 922 milions d'euros al 7è (2007-2013).¹
- Al subprograma més competitiu del Programa Marc, l'Idees del Consell Europeu de Recerca (ERC), Catalunya ocupa la 4a posició a l'Espai Europeu de Recerca i la 2a de la UE en ajuts per població.

¹ Dada CDTI actualitzada a juliol de 2014

- Catalunya, amb el 0,1% de la població mundial, publica més de l'1% de la producció global, i publica a Nature i Science a nivells comparables als principals països europeus: corregit per població, entre 2008 i 2012 Catalunya supera França o Alemanya.

- I sobre la dimensió internacional del nostre sistema universitari: al voltant d'un 30% dels estudiants de Màster i del 40% de Doctorat són estrangers, i si ho mirem des del punt de vista del talent captat per ICREA, un 40% dels contractats en els passats 10 anys provenen de centres de la UE i un 20% de centres dels EUA.

Però voldria remarcar que és justament en aquest àmbit de la internacionalització on hem de centrar la intensitat dels nostres esforços estratègics. Podem estar satisfets, però no ens hem d'entretenir gaire en exercicis d'autosatisfacció.

Els anys 80 Catalunya va desplegar una estratègia d'internacionalització econòmica competitiva en el marc dels quatre motors d'Europa (aliança amb regions europees líders en l'àmbit industrial). Ara, aquesta estratègia d'internacionalització en el nostre àmbit, en l'àmbit del coneixement, l'estem centrant ja directament amb accions i acords amb territoris líders en R+D, impulsant, per exemple, les aliances amb institucions de Massachusetts, Califòrnia i Israel. En aquest cas, la voluntat principal és obrir noves relacions científiques i consolidar les ja existents. Les accions concretes s'emmarquen en intercanvis científics, conferències conjuntes i presentació de projectes conjunts per aixecar finançament.

A un nivell més concret, la internacionalització és un procés transversal i objectiu comú per a tot el sistema, que ha de permetre incrementar la visibilitat i la projecció de la nostra oferta

universitària. Hem de promoure l'atracció d'estudiants internacionals, i només ho podrem fer, dit sigui de passada, amb models econòmics sostenibles. Les convocatòries d'*International Master's Programme* i de MOOC són instruments que ens fan avançar en coses concretes en la direcció que volem. De cara al conjunt de les nostres institucions, societat i específicament de cara als futurs graduats, l'acord per acreditar el nivell B2 de tercera llengua és una fita del sistema. Cal també estar atents a la implantació de centres docents i la promoció d'estudis més enllà del nostre territori. I hem de trobar un bon encaix en el nostre sistema a la voluntat d'institucions forànies per tenir presència al nostre territori, especialment si, com és el cas del Royal Melbourne Institut of Technology ens veuen com a base europea.

Altres polítiques prioritàries

Com tots vostès saben, Govern i Universitats estem treballant intensament per prioritzar polítiques relatives a:

- Els requeriments derivats de la necessària reestructuració de l'oferta universitària
- El desenvolupament d'un model propi de personal acadèmic
- L'impuls de serveis comuns, consorciant-los
- El desplegament d'un model de preus públics segons nivell de renda familiar i d'una política pròpia de beques

Sobre la reestructuració de l'oferta d'estudis de grau i de màster, amb l'objectiu de revisar-la amb criteris de qualitat i eficiència, s'ha avaluat la situació del mapa de l'oferta, tant des del punt de vista de la demanda dels estudiants com de la demanda

social de titulats, i ja s'estan aplicant i desenvolupant mecanismes que permetin una major racionalització. S'ha limitat la nova oferta d'estudis i s'ha treballat en la reorganització dels estudis amb menys demanda. Les ofertes interuniversitàries són un repte a desenvolupar.

Els resultats de l'enquesta d'AQU Catalunya 2014 sobre inserció laboral reflecteixen, com no podia ser d'altra manera, l'impacte de la crisi en el treball dels universitaris però també ratifiquen el fet que la bona preparació universitària segueix essent un bon aval per al mercat laboral.

També s'han posat en marxa actuacions específiques en alguns àmbits amb problemàtiques diverses, començant per educació infantil i primària (Programa de millora i innovació en la formació de mestres) i continuant per turisme, comunicació, humanitats, arquitectura. Les principals propostes a potenciar han esdevingut els eixos de la nova convocatòria de projectes Estratègics de Millora de la Qualitat, l'Eficiència i la Internacionalització (EMQEI), que té per objecte donar suport a projectes específics i estratègics que tinguin com a finalitat donar un salt significatiu cap a la millora en l'oferta d'estudis de grau i de màster.

Un element cabdal per abordar la necessària reordenació del nostre sistema universitari i afavorir la seva internacionalització seria, sens dubte, la possibilitat de flexibilitzar l'actual durada dels graus de 4 anys, fent possible, en aquells àmbits en què sigui més aconsellable, i respectant la voluntat de cada universitat, cap el model estàndard europeu de graus de 3 anys. Hem de seguir treballant per avançar en aquesta direcció a través de fer possibles fórmules diverses com la del 3+2, el 3+1 o el 3+1+1, tot treballant

per aconseguir el canvi necessari en la legislació bàsica (possibilitat de modificació del RD 1393/2007 en consideració en el Consejo General de Política Universitaria a Madrid).

L'aposta per un model propi de personal acadèmic, derivat de fet de la lletra i l'esperit de la LUC, ha estat una de les polítiques singularment difícils d'impulsar en les condicions desitjades. Tanmateix, **s'ha pogut redissenyar el Pla Jaume Serra Húnter** de captació i retenció de talent i s'han convocat 75 contractes en el curs 2013-14. S'hi han presentat un total de 740 sol·licituds, corresponents a 428 candidats diferents, 218 dels quals de nacionalitat no espanyola (51% dels candidats, sobre un 30% de les sol·licituds). L'objectiu de futur en aquest àmbit és continuar amb les convocatòries i ser capaços de combinar una contractació de professorat amb un nivell demostrat en la seva carrera científica (que és el que ja s'està fent) amb la contractació de joves (júnior) utilitzant l'estructura del *tenure track*, i això és el que serà el Pla Serra Húnter Lector.

En el tema del professorat hauríem de ser ambiciosos i imaginatius. Fins i tot dins de les estructures legals actuals hi ha un marge molt ampli per a la contractació laboral. Realment ens faria falta tornar al model funcional? Crec que no. Permeteu-me fer notar que la LUC va obrir la via contractual de dues maneres. Una va ser creant una categoria nova de personal acadèmic: els investigadors (personal investigador). Per cert, la LUC no va crear una categoria de personal acadèmic que fos el personal docent. No era encara el moment. Encara calia insistir molt en la recerca. Però sembla natural pensar que en una situació més normalitzada pel que fa a la recerca el moment pot arribar. La segona manera com es va obrir la

via contractual va ser afegint a les categories contractuales ja existents (associat, ajudant, visitant) les categories contractuales noves de lector, agregat i catedràtic contractat. Dotze anys més tard n'hi ha un bon nombre d'aquests tres darrers. Però la restricció legal actual, que és que el nombre de professors contractats, en equivalències a temps complet, no pot ser superior a la de professorat funcionari, encara és lluny de ser efectiva.

Un altre dels eixos en els quals el treball amb les Universitats ha estat més intens i cooperatiu ha estat **dotar el conjunt del nostre sistema universitari d'estructures consorciades** per a la prestació i subministrament de diferents serveis que millorin l'eficiència del conjunt. La fusió del CESCO i el CBUC per constituir el CSUC (Consorti de Serveis Universitaris de Catalunya) ja és una realitat, i ja s'han realitzat o es realitzaran en els propers mesos, sempre dins d'aquest 2014, les licitacions de compra d'electricitat, gas, telecomunicacions, impressió i reprografia, etc. Tot plegat, s'estima una reducció final d'un 15% de la despesa de les universitats en el conjunt d'aquests àmbits.

En el curs 2013-14 es va continuar, a més, el desplegament del nou model de preus públics en funció del nivell de renda i de beques Equitat. El curs passat es van ampliar en un 5% els llindars de renda coberts per les beques Equitat, i aquest curs ho farem en un nou 2%. Per tal d'arribar a un major nombre d'estudiants, no es va aplicar l'increment de l'IPC. Tampoc s'aplicarà aquest increment al curs 2014-15. Alhora s'ha introduït l'obligatorietat del fraccionament del pagament de la matrícula per a tots els estudiants

que ho demanin i s'ha habilitat una línia de préstecs preferents (interès inferior i aval a càrrec de l'AGAUR).

La nova política de preus públics en funció del nivell de renda i de beques Equitat ha implicat un innegable increment mig del preu de les matrícules, però de la mateixa manera és innegable que estem davant d'un model d'una forta component redistributiva, en el qual els que més tenen paguen més i ningú no és exclòs de l'accés a la formació universitària per raons econòmiques. Els estudiants amb famílies amb rendes més altes paguen fins al 25% del cost dels estudis, mentre que per a les rendes més baixes és gratuït o es gaudeix de descomptes de fins al 50%, de manera que, globalment, a Catalunya els estudiants assumeixen amb les seves matrícules un 20% del cost dels estudis.

En total, en el curs 2012-13 al voltant de 61.000 estudiants van rebre un o altre tipus d'ajut. En el curs 2013-14 han estat més de 70.000 estudiants els qui han pogut gaudir de beca o exempció de preu a la matrícula. Això implica que en el nostre sistema universitari, a nivell de graus, un 42% dels nostres estudiants gaudeixen d'algun tipus de beca o d'ajut a la matrícula.

El nostre sistema ha mantingut el compromís de concertar totes aquestes polítiques entre Govern i Universitats. Una prova d'aquesta voluntat cooperativa la trobem en les funcions i polítiques que es despleguen a través del Consell Interuniversitari de Catalunya, amb 15 comissions en les quals es debaten i acorden temes de programació, professorat, accés, recerca, etc. i que han permès posar en marxa una nova Oficina d'Accés a la Universitat per coordinar tant les PAU com la preinscripció, la projecció nacional i internacional del sistema universitari de Catalunya, el

programa UNIDISCAT per a estudiants discapacitats o el conveni SOC-SUR i Universitats per a la millora de l'orientació i la inserció laboral. Dissenyar el futur de l'accés universitari a Catalunya és un repte cabdal del CIC per a aquest curs.

En l'àmbit de la Recerca:

No hem deixat d'insistir en la importància de les polítiques obertes, competitives i flexibles que permeten un posicionament internacional competitiu, i per tant en la necessitat de protegir-les d'un entorn no sempre favorable, sovint condicionat per la cotilla del marc estatal. Aquesta protecció del nostre sistema reforça la nostra bona posició internacional i, per exemple, ens permet participar als grans projectes: el PRACE de supercomputació, el Consorci Internacional de Càncer o al KIC Innoenergy de l'IET. Liderem la recerca en les grans malalties mundials com la sida, la malària i la tuberculosi, i aportem avenços clau contra el càncer o l'alzheimer.

Ara, ***un dels reptes més importants és transferir els resultats de la recerca, un objectiu cabdal per afavorir el desenvolupament social i econòmic.*** Amb un sistema madur, l'estratègia del Govern pivota sobre tres línies: capacitar les persones, facilitar el procés de transferència i aixecar recursos per a la innovació. Destaquem el programa de ***Doctorats Industrials***, amb 70 projectes en 58 empreses i 10 universitats públiques i privades el 2013 i la nova convocatòria per a 75 nous projectes el 2014, així com els nous fons per a formació en emprenedoria i gestió dins dels contractes predoctorals, de FI. En l'àmbit legislatiu, s'ha impulsat una mesura específica de deducció fiscal al tram autonòmic de l'IRPF que passa del 30 al 50% per a la inversió de *business angels* en empreses creades per universitats i centres de recerca, augmentant també el

topall de 6.000€ a 12.000€ (lleis d'acompanyament als pressupostos de 2014). Destaquem també el llançament el 2014 del programa pilot de creació d'equips d'innovació en entorns acadèmics (seguint l'exemple de l'i-Corps de la *National Science Foundation* dels EUA).

Dintre d'aquest conjunt de mesures facilitadores de la transferència de resultats de la recerca i la innovació s'han destinat 6,1M€/any a incentius per a les universitats públiques per a la signatura d'acords amb empreses, i 1,5M€/any a incentius per a la creació de *spin-offs* i per obtenir ingressos per llicències i patents.

En paral·lel a totes aquestes actuacions, estem treballant per impulsar **el Programa "Indústria del Coneixement"** per a la Promoció i Creixement de Noves Empreses de Base Científica. El Programa, que serà presentat en breu, acompanyarà amb recursos, instruments financers i formació, els projectes de noves empreses des de la fase inicial del preprototip fins al prototip final per a la introducció al mercat. Comptarà amb la participació de l'ICF i d'agents privats, i la mobilització de fons prevista per als propers quatre anys és d'uns 25 M€.

Una de les fites a les quals haurem d'estar més amatents des d'ara és tot el que deriva de **l'aprovació de l'estratègia RIS3CAT** que ha de comptar amb la participació intensa de tots els agents implicats, inclosos els universitaris.

L'estratègia RIS3CAT inspirarà els programes operatius que el Govern està redactant en aquest moment per a orientar l'aplicació dels fons estructurals europeus (FEDER i Fons Social Europeu) per al període 2014-2020.

Val la pena esmentar també que s'ha renovat el suport als grups de recerca del sistema català amb una nova convocatòria 2014-16. Respecte a l'anterior (2008), s'ha mantingut el pressupost (aprox. 7M€ anuals). S'han reconegut 1.650 grups de recerca (+20%), amb una major massa crítica (la qual cosa implica que el sistema de recerca ha crescut en mida des del 2008). En total, d'aquests grups formen part 23.000 investigadors dels quals 13.900 són doctors.

En definitiva, desitjo que el curs que ara inaugurarem, que, amb tota seguretat, serà singular, sigui també un bon curs, un curs reeixit, per a tots i en tots els àmbits. Així és com ha de ser: per més singulars que siguin els temps, el País l'hem de enfortir amb treball diari i constant. El compromís de tot el sistema universitari català per seguir construint, per més dificultats que es trobin en el camí, un model formatiu i de recerca de la màxima qualitat i projecció és un fet. Catalunya es mereix aquest compromís. En nom del Govern us ho agraeixo.